

OBRAZOVANJE: KLJUČ ZA SVIJET¹

1. Obrazovanje je ključni faktor za aktivno sudjelovanje u društvu

Ovo ne važi samo za tehničko-tehnološki visoko razvijena društva nego i za društva koja su u procesu razvoja. Slobodan pristup obrazovanju je jedan od osnovnih, ako ne i odlučujućih, preduvjeta za aktivno sudjelovanje u društvenim procesima životnog okruženja (ekonomskom, političkom i kulturnom) te ubiranje plodova koji proizlaze iz ovih procesa. Pogotovo za siromašni dio stanovništva, pristup obrazovanju predstavlja jedan od osnovnih preduvjeta za samoodređujući način življenja.

Stoga se u razvojnom programu Ujedinjenih nacija (UNDP) osnovna pismenost i nacionalni dohok po glavi stanovnika smatra indikatorom razvoja.

Opće obrazovanje, osim stjecanja elementarnih vještina, kao što su čitanje i pisanje (pismenost u širem smislu), mora pružiti i ona znanja i vještine koje će pojedincu omogućiti opstanak u sopstvenom životnom okruženju i aktivno sudjelovanje u društvenim procesima. S obzirom da se svijet u „malom“ (sopstveno životno okruženje), ali i na globalnom planu danas veoma brzo mijenja, obrazovanje mora svakom pojedincu omogućiti stjecanje kompetencija za samostalno usvajanje novih znanja, jer mnoge stvari koje danas naučimo, zbog brzih naučnih i tehničko-tehnoloških dostignuća, sutra su već zastarjele.

Pored načina stjecanja obrazovanja, još je važnije obrazovanje dovesti na takav nivo koji će svakoj individui omogućiti da samostalno i odgovorno organizira svoj život a da ga brze tehničko-tehnološke promjene ne preteknu. To podrazumijeva izgradnju sopstvene ličnosti, društveno obrazovanje – uključujući i solidarnost, pozitivan odnos prema religijskom pluralizmu u svijetu i sl.

Ono što danas čini obrazovanje i šta to obrazovanje mora pružiti proizlazi iz odnosa življenja i

- globalnog i lokalnog razvoja
- univerzalnosti i individualnosti
- tradicije i moderne

¹ Tekst preuzet iz časopisa *BILDUNG*, Herausgeber: Bischöfliches Hilfswerk MISEREOR e.V., 2006 MVG Medienproduktion und Vertriebsgesellschaft mbH, Aachen

- spiritualnog i materijalnog
- dugoročno ispravnog i kratkoročno potrebnog
- natjecanja i izjednačavanja šansi
- brzog umnožavanja znanja i ograničene sposobnosti čovjeka da to znanje prihvati

Svi navedeni faktori su važna pretpostavka za stjecanje i osiguranje materijalnih uvjeta za život.

Generalno, šanse za poboljšanje sopstvenih uvjeta življenja ne ovise samo o trajanju školovanja već, još više, o stepenu obrazovanosti (izvještaj UNESCO-a iz 2006. godine).

Da bi bilo moguće sa sopstvenom odgovornošću brinuti o vlastitim uvjetima življenja (što ne znači i bez pomoći izvana), neophodno je putem stručnog obrazovanja u školi, odnosno na studiju, te daljnjeg stručnog usavršavanja, steći specijalističko obrazovanje. U razvijenim društvima osnovni preduvjet za aktivno učešće u poslovnom životu ili dobre izgleda za zaposlenje koje će osigurati potrebna sredstva za život, je, ne samo kvalitetno opće obrazovanje nego i visokokvalificirano stručno obrazovanje.

2. Opće obrazovanje i stručno usavršavanje moraju čovjeka pratiti kroz čitav život

Stalne promjene u načinu življenja i u društvu uopće moguće je prevladati samo kontinuiranim inoviranjem postojećih znanja i kontinuiranim razvojem sopstvenih sposobnosti i vještina, odnosno kompetencija. Zbog toga obrazovna politika mora posebnu pažnju obratiti na tzv. prelaznu dob, tj. na onu životnu dob u kojoj se daljnje obrazovanje čini upitnim i u kojoj, nerijetko, sudjelovanje u obrazovanju i zapošljavanju postaje problematično.

Nakon prve faze, u ranoj dječijoj dobi koja je obilježena ulaskom u sistem općeg obrazovanja, značajna faza u čovjekovu životu je prelazak iz svijeta škole (nakon stručnog obrazovanja) u svijet rada, zatim slijedi faza osnivanja porodice i odgoja djece (ova faza za žene predstavlja ugrožavanje mogućnosti kontinuiranog obrazovanja i poslovnih aktivnosti), pa faza prestanka profesionalne aktivnosti, odnosno isključenje iz poslovnog života uvjetovano starošću.

Međutim, ovo ne smije predstavljati i „automatski“ kraj obrazovnim aktivnostima, uzimajući u obzir rastuće životne potrebe i iskustvo i kompetencije starijih osoba, koje postaju sve cjenjenije.

3. Uvjeti za stjecanje obrazovanja i uvjeti za daljnje učenje su u Njemačkoj, kao i u cijelom svijetu, veoma loše raspoređeni

Ako je obrazovanje ključ za svijet, problem siromaštva u obrazovanju se negativno odražava na razvoj društva. U mnogim azijskim i afričkim zemljama dodatni problem predstavlja i diskriminacija prema ženskoj populaciji jer se one puno manje uključuju u obrazovanje. Ovaj problem dodatno opterećuje prosperitetan razvoj takvog društva, posebno perspektivu nadolazeće generacije tog društva. Veće sudjelovanje ženske populacije u procesu obrazovanja ne utječe pozitivno samo na njihovo lakše zapošljavanje i zdravstveno stanje već neposredno doprinosi i smanjenju stope mortaliteta djece u tim društvima.

Međutim, uvjeti za učešće u procesu obrazovanja ni u razvijenim zemljama svijeta niti u zemljama u fazi razvoja nisu dati sam po sebi. Ovo nije isključivo problem formalnog sistema obrazovanja (škole, fakulteti, ustanove za daljnje obrazovanja i stručno usavršavanje), nego se tiče i neformalnog obrazovanja. Obrazovna dobra, kao npr. društvena kompetencija, stječu se i na neformalan način: u porodici, u odnosima među ljudima i sl. Zajedničko djelovanje i stavljanje individualnih interesa u drugi plan (solidarnost) unapređuju društvene kompetencije.

Slično važi i za kompetencije u maternjem jeziku, koje, između ostalog, unapređuju kulturu pojedinca.

U obrazovno bogatim sredinama, koje su najčešće i ekonomski razvijene, šanse za participaciju u mnoštvu neformalnih obrazovnih ponuda daleko su veće nego u obrazovno siromašnim sredinama.

Kako bi mladima iz obrazovno siromašnih sredina bilo omogućeno stjecanje različitih znanja i vještina, potrebno je formalno obrazovanje kreirati tako da socijalne razlike, a time i nepovoljni preduvjeti za neformalno obrazovanje, ne budu prepreka za uključivanje u obrazovni proces.

4. Da bismo poboljšali sudjelovanje u obrazovanju nije dovoljno samo institucionalizirati obrazovnu ponudu. Nužno je osigurati i visok kvalitet i slobodan pristup obrazovnim ponudama

Ovo važi kako za visoko razvijene zemlje tako i za zemlje u razvoju. Na to upućuju četiri ključna preduvjeta (tzv. "4 A" shemi) kojima su u interpretaciji ljudskih prava na obrazovanje opisani kvalitativni zahtjevi za obrazovanjem i koji moraju biti osigurani kako bi obrazovanje kao „ključ“ za svijet uistinu moglo „otključati ta vrata“.

Riječ je o sljedećim preduvjetima: dostupnost (availability) obrazovnim institucijama i programima; nediskriminirajući pristup (access); prihvatljivost (acceptability) obrazovnih sadržaja s obzirom na životni kontekst učenika u obrazovanju, te prilagođenost (adaptability) obrazovne ponude i obrazovnih sadržaja promjenljivim uvjetima življenja (s obzirom da se radi o engleskim pojmovima govori se o tzv. "4 A" shemi).

U kontekstu razvoja obrazovnih ponuda obrazovni programi moraju zadovoljiti, prije svega, kvalitativne zahtjeve.

Pored redovnih obrazovnih institucija (škole) moraju se, prije svega za (nepismene) odrasle osobe, stvoriti mogućnosti za stjecanje funkcionalnih znanja i vještina, odnosno kompetencija, prilagođenih životnom okruženju, koji omogućavaju individui samostalno i samoodređujuće vođenje života. U kreiranju obrazovnih ponuda moraju učestvovati i sami učesnici obrazovnog procesa, o čemu se mora veoma ozbiljno voditi računa.

Za ostvarivanje ljudskog prava na obrazovanje potrebno je ljudima približiti njihova prava i u njima ojačati svijest o tome da su oni nosioci tih prava.

5. S obzirom da je obrazovanje ljudima potrebno za lični razvoj, odnosno da prošire svoja znanja, sposobnosti i kompetencije, kako bi mogli aktivno učestvovati u društvenom životu, obrazovanje je ljudsko pravo

Obaveza svakog društva je da svim svojim članovima omogući približno iste obrazovne šanse te da osigura obrazovnu ponudu za različite profile. Obrazovni sistem, pored angažovanja države, iziskuje i angažiranje mnoštva drugih društvenih aktera (npr. poduzetnika, udruženja, crkve i sl.). S obzirom na nejednake uvjete uključivanja u obrazovanje u svijetu, odgovornost za obrazovanje se ne može ograničiti samo na nivo države, već to iziskuje i angažiranje šire međunarodne zajednice. Zbog toga pred međunarodnim organizacijama stoji velik izazov. Ovdje posebno treba spomenuti UN-dekadu „Obrazovanje za održivi razvoj“. Njihove aktivnosti kritički prate i nadopunjuju nevladine organizacije. Zajedno s tim organizacijama djeluju i crkvene organizacije za pomoć socijalno ugroženom stanovništvu, koje doprinose povećanju broja učesnika u obrazovanju u zemljama u razvoju, npr. putem odgovarajućih projekata, odnosno podrškom obrazovnih aktivnosti koje služe poboljšanju života siromašnog stanovništva.

U zemljama sjevera ove organizacije organiziraju obrazovne aktivnosti u smislu prosvjećivanja stanovništva i društveno-političkog obrazovanja kako

bi kod njih probudile svijest o značaju obrazovanja kao ključa za aktivno sudjelovanje u društvenim tokovima.

U razvijenim zemljama svijeta, obrazovanje, prije svega, treba da bude globalno i interkulturalno i da doprinosi jačanju međuljudskih veza širom svijeta, da u tom kontekstu prepozna sopstvenu odgovornost, te da kod ljudi razvija spremnost za solidarnost i sposobnost uvažavanja religijskog i kulturnog pluralizma u neposrednom okruženju i u svijetu.

UNESCO-a četiri stupa učenja koja objašnjavaju šta čini obrazovanje

1. Učiti živjeti s drugima	2. Učiti stjecati znanja	3. Učiti djelovati	4. Učiti za život
<p>Obrazovanje treba da poboljša sposobnosti i vještine kod učesnika u procesu obrazovanja kako bi lakše prihvatili potrebu suživota s drugim ljudima, kako bi naučili upravljati konfliktima, kako bi zajedno s drugim ljudima utvrdili ciljeve i planirali zajedničku budućnost, kako poštovati brojne različitosti (npr. spolne, etničke, religijske, kulturne), te kako aktivno učestvovati</p>	<p>Obrazovanje treba učesnicima u procesu učenja omogućiti usvajanje „alata“ znanja kao što su sredstva komunikacije i usmenog izražavanja, čitanja i pisanja, računanja i rješavanja problema, razumijevanja prava i obaveza, dakle široko opće obrazovanje te usavršavanje vlastitih stručnih znanja, i najvažnije - naučiti kako treba učiti.</p>	<p>Obrazovanje bi trebalo učesnicima u procesu obrazovanja pomoći pri stjecanju stručnih vještina, socijalno-psiholoških kompetencija koje će im omogućiti pravilno donošenje odluka u raznim životnim situacijama, zatim olakšati stupanje u društvene i poslovne odnose, participaciju na lokalnim i globalnim tržištima rada, korištenje tehnologija, zadovoljavanje osnovnih potreba te poboljšanje kvaliteta vlastitog života, kao i kvaliteta života drugih.</p>	<p>Obrazovanje bi trebalo doprinijeti razvoju ličnosti i dovesti je do tog nivoa da djeluje samostalno, odlučno te s kritičkim mišljenjem i ličnom odgovornošću. Osim toga, obrazovanje bi trebalo biti usmjereno na svestran razvoj ličnosti, npr. pamćenja i logičkog razmišljanja, smisla za lijepo, duhovnih vrijednosti, tjelesnih sposobnosti, komunikacijskih sposobnosti, na njegovanju zdravog stila života, uživanje u sportu i odmoru, uspostavljanje pozitivnog stava prema kulturi te usvajanje etičkog i moralnog kodeksa, jačanje sposobnosti za verbalnu samoodbranu.</p>